

УДК 657.37:006.35

Нездойминого О.Є.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри організації обліку та аудиту
Полтавської державної аграрної академії

ЗВІТНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ ЗА МСФЗ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ

STATEMENTS OF BANKING INSTITUTIONS IN ACCORDANCE WITH IFRS: ADVANTAGES, DISADVANTAGES AND FEATURES OF FORMING

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено особливості складання фінансової звітності банківськими установами відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності та Національного банку України. Доведено необхідність застосування МСФЗ банками України та сформульовано переваги складання фінансових звітів за Міжнародними стандартами в умовах сучасного розвитку вітчизняного банківського сектору.

Ключові слова: фінансова звітність Міжнародні стандарти фінансової звітності, банківські установи, банки.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы особенности составления финансовой отчетности банковскими учреждениями в соответствии с требованиями Международных стандартов финансовой отчетности и Национального банка Украины. Доказана необходимость применения МСФО банками Украины и сформулированы преимущества составления финансовых отчетов с помощью Международных стандартов в условиях современного развития отечественного банковского сектора.

Ключевые слова: финансовая отчетность, Международные стандарты финансовой отчетности, банковские учреждения, банки.

ANNOTATION

The features of financial statements by banking institutions in accordance with International Financial Reporting Standards and the National Bank of Ukraine are researched in the article. The necessity of application IFRS by banks of Ukraine is proved and benefits of preparation of financial statements according to international standards in the modern development of the domestic banking sector are formulated.

Keywords: financial reporting, International Financial Reporting Standards, bank institutions, banks.

Постановка проблеми. Вхідження України у світовий економічний простір та її активний перехід до формування ринкових відносин у здійсненні фінансово-господарської діяльності сприяли реформуванню системи бухгалтерського обліку відповідно до Міжнародних стандартів. Банківська система на сьогодні відіграє важливу роль не тільки на внутрішньому ринку України, але й у світовій господарській системі, оскільки банківські установи здійснюють свою діяльність із залученням іноземних інвестицій, іноземного капіталу. Значний відсоток банків України мають фінансово-господарські відносини із закордонними партнерами, тому складання фінансової звітності банківськими установами відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ) є питанням, яке потребує особливого розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам процесу формування фінансової

звітності вітчизняних банків згідно з МСФЗ у своїх працях приділяли значну увагу Л.М. Кіндрацька, В.І. Ричаківська, Ж.К. Несторенко та ін. Серед сучасних економістів, що розглядають питання доцільності використання МСФЗ під час складання фінансової звітності, можна виділити також Ф.Ф. Бутинця, С.С. Голова, С.Ф. Костюченко, М.Й. Маліка та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На шляху переходу українських підприємств до використання МСФЗ існує низка проблем, які потребують вирішення. Мінливе зовнішнє середовище функціонування банківських установ у нашій країні вимагає більш широкого дослідження проблем та перспектив складання ними фінансової звітності відповідно до МСФЗ.

Мета статті полягає у доведенні необхідності складання фінансової звітності банківськими установами відповідно до МСФЗ та визначенні основних їх переваг та недоліків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова звітність – важливе джерело інформації про економічний розвиток підприємства. Фінансова звітність вітчизняних банків повинна бути прозорою, зрозумілою та інформативною для її користувачів, а тому має забезпечувати достовірну економічну інформацію про реальну вартість активів банку, їхню ризикованість і прибутковість і, відповідно, реальну вартість капіталу банку [1]. У сучасних умовах поступового переходу на ринкові засади функціонування економіки країни СНД намагаються все більше застосовувати Міжнародні стандарти в усіх сферах фінансово-господарських відносин, що забезпечує формування стабільності країни у світовому співробітництві.

Інтеграція України до Європейського Союзу вимагає також адаптації вітчизняного бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до вимог МСФЗ, що представляють собою набір документів, регламентуючих порядок складання фінансової звітності, яка надається зовнішнім користувачам.

У процесі реформування системи бухгалтерського обліку України основне завдання вбачається у зближенні Національних стандартів бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Сам же процес

складання фінансової звітності за МСФЗ є досить складним і трудомістким, оскільки має відмінну методологію.

Однак необхідність упровадження МСФЗ у вітчизняну практику можна підтвердити основними перевагами Міжнародних стандартів, а саме:

- формування якісної звітності за єдиними правилами, що узагальнюють світову практику та зрозумілі для користувачів різних країн;

- можливість прийняття ефективних управлінських рішень, у тому числі з використанням прогнозної інформації, інформації про існуючі фінансові ризики, наведеної у звітах;

- висока надійність і прозорість показників звітності та можливість перевірки їх достовірності світовими аудиторськими компаніями;

- створення умов для залучення іноземних інвестицій та позикового капіталу, вихід на зарубіжні ринки, у тому числі фондові [2].

Позитивні сторони застосування МСФЗ як для суб'єктів господарювання, що складають фінансову звітність, так і для зовнішніх користувачів, на думку В.Ю. Колісника, такі:

- можливість отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень;

- забезпечення порівнянності звітності з іншими організаціями незалежно від того, резидентом якої країни вони є і на якій території здійснюють господарську діяльність;

- можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на зарубіжні ринки;

- престижність, забезпечення більшої довіри з боку потенційних партнерів;

- велика надійність інформації;

- прозорість інформації, що забезпечується шляхом дотримання правил її складання, а також численними поясненнями до звітності [3].

На нашу думку, використання МСФЗ забезпечить користувачів фінансової звітності банківської установи достовірною та повною інформацією щодо фінансового стану та результатів діяльності організації, яка може надати певне уявлення про рівень надійності банку.

На сьогодні в бухгалтерському обліку України діють Положення (стандарты) бухгалтерського обліку, що створені та функціонують відповідно до діючих Міжнародних стандартів фінансової звітності. У сфері аудиту почали застосовуватись Міжнародні стандарти аудиту.

Відповідно до змін, внесених до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», з 01.01.2012 усі публічні акціонерні товариства, банки, страховики, підприємства, що здійснюють господарську діяльність за видами, перелік яких установлюється Кабінетом Міністрів України, зобов'язані складати фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність безпосередньо за МСФЗ. Саме цей крок багато сучасних науковців вважають необхідним для гармонізації входження України до числа стабільних і надійних партнерів світового співробітництва [4].

Якщо говорити про банківські установи, то за нормами частини 1 статті 68 Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III банки організують ведення бухгалтерського обліку відповідно до внутрішньої облікової політики, розробленої на підставі правил, установлених Національним банком України відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [5]. Своєю чергою, у статті 41 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 № 679-XIV зазначено, що НБУ встановлює обов'язкові для банківської системи стандарти та правила ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності, які відповідають вимогам законів України та МСФЗ [6], тому для банків складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності із застосуванням МСФЗ не є новацією [7].

Так, відповідно до внесених змін до Постанови НБУ «Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» від 24.10.2011 № 373, з 01.01.2016 кожна банківська установа, що діє на території України, повинна складати квартальну фінансову звітність за новими вимогами [8].

Таблиця 1

Проблеми застосування МСФЗ в Україні на етапах їх упровадження [10]

№ п/п	Етап	Проблеми
1	Створення та забезпечення відповідних законодавчих та організаційних передумов упровадження МСФЗ	<ul style="list-style-type: none"> • недостатня мотивація керівництва підприємств через відсутність реального бачення переваг упровадження • стислі терміни підготовчого етапу до впровадження МСФЗ • нестача кваліфікованих спеціалістів
2	Адаптація національної нормативно-правової бази бухгалтерського обліку	<ul style="list-style-type: none"> • низька якість облікової інформації • недосконалість нормативно-правової бази з питань обліку малого та середнього бізнесу
3	Удосконалення державного регулювання у сфері бухгалтерського обліку	<ul style="list-style-type: none"> • необхідність урахування національної специфіки ведення бухгалтерського обліку • створення єдиної методологічної бази
4	Налагодження міжнародного співробітництва та ефективне застосування світового досвіду	<ul style="list-style-type: none"> • відсутність досвіду стажування працівників у Раді з Міжнародних стандартів обліку (РМБО) • недостатньо повне висвітлення порядку переходу на МСФЗ різних економічних суб'єктів

На думку С.А. Легкої [9], серед основних проблем під час переходу до застосування МСФЗ можна виділити:

- недосконалість організації процесу впровадження МСФЗ;
- необхідність складання облікової політики за МСФЗ, що суттєво вплине на весь процес відображення в обліку господарських операцій підприємств різних організаційно-правових форм, у тому числі й банківських установ;
- визначення периметра консолідації звітності;
- забезпечення автоматизації складання фінансової звітності за наявності відповідного програмного забезпечення.

Сучасні науковці виділяють низку етапів упровадження МСФЗ в Україні (табл. 1), що дає змогу визначити основні проблеми, які можуть виникати на кожному з них.

На нашу думку, основна проблема на шляху переходу банківських установ та підприємств до застосування МСФЗ під час складання фінансової звітності полягає в недостатній мобільності та гнучкості самих цих підприємств до змін, які РМБО постійно провадить із метою вдосконалення Міжнародних стандартів. В Україні ці зміни ще важче сприймати, оскільки вітчизняне законодавство також стрімко змінюється, часто не спираючись на міжнародні норми.

Фінансова звітність банків у цілому відповідає вимогам МСФЗ, але облік банки ведуть за нормами України, між показниками вітчизняної та міжнародної звітності є розбіжності, які необхідно усувати, але для цього немає чіткої єдиної методики. Практика показала, що банки України виявилися неготовими до формування фінансової звітності за МСФЗ, що пов'язано з недостатньою кваліфікацією бухгалтерського персоналу та недосконалістю законодавчо-нормативного забезпечення щодо обсягу та змісту фінансової інформації у звітах, їх структури та підходів до оцінювання статей фінансових звітів.

Незважаючи на те що існує багато проблем щодо впровадження у вітчизняну практику ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, на кожному з перелічених вище етапів упровадження МСФЗ в Україні вже багато зроблено: введено нові форми фінансової звітності; впроваджено нові методики обліку фінансових інструментів; проводиться поступове міжнародне визнання українських банків; здійснюється сприяння розвитку фінансових ринків шляхом надання користувачам зрозумілої фінансової інформації; посилюється банківський нагляд; розвивається внутрішній банківський контроль; підвищується ефективність операційних процедур банків; розвивається внутрішній аудит у банках тощо.

На нашу думку, перевагами використання МСФЗ під час складання фінансової звітності можна назвати передусім реальну можливість

отримання інформації для прийняття управлінських рішень, які, з огляду на існуючу ситуацію в країні, особливо необхідні. Ретельний і рішучий підхід до впровадження МСФЗ у банківських установах забезпечить установлення нового рівня довіри з боку потенційних партнерів, а також залучення іноземних інвестицій і позик, що сприятиме виходу вітчизняних банківських структур на міжнародні ринки.

Висновки. Таким чином, Міжнародні стандарти фінансової звітності виступають ефективним інструментом отримання повної і зрозумілої для всіх користувачів інформації про діяльність банківських установ, порівняння результатів їх діяльності з метою забезпечення адекватної оцінки їх потенціалу та ухвалення відповідних управлінських рішень у світлі інтеграції України до світової економіки.

Поряд із цим важливо також налагодити співробітництво з РМБО щодо можливості співпраці у рамках спеціалізованих професійних організацій для забезпечення створення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації бухгалтерів із питань використання Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Для забезпечення швидкого реагування керівництва банківських установ та інших підприємств в Україні щодо змін та особливостей складання фінансової звітності за вимогами МСФЗ, на нашу думку, необхідно:

- проводити веб-семінари, створювати консультативні Інтернет-центри, які допоможуть вітчизняним фахівцям-обліковцям мати необхідну інформацію для ефективного ведення бухгалтерського обліку;
- вдосконалювати нормативно-правову базу щодо регулювання бухгалтерського обліку банків в Україні;
- сприяти розвитку фінансових ринків шляхом надання зрозумілої, чіткої та правдивої інформації користувачам фінансової звітності банків;
- удосконалювати існуючі та розроблювати нові програмні продукти стосовно автоматизації бухгалтерського обліку в банках відповідно до Міжнародних стандартів;
- удосконалювати існуючі та розроблювати нові форми управлінської звітності з урахуванням вимог керівництва банку та з метою оптимізації даних для прийняття ефективних управлінських рішень;
- створити єдину методологічну базу, яка може бути використана не тільки зовнішніми користувачами фінансової звітності, але й органами державного управління, контролю та статистики для забезпечення прийняття стратегічних рішень загальнодержавного значення;
- удосконалювати та раціонально розподіляти фінансування державного регулювання впровадження МСФЗ в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Єлисеєва О.К. Особливості складання фінансової звітності банківськими установами України / О.К. Єлисеєва, А.О. Нетета // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Вип. 11. – Ч. 3. – С. 147–150.
2. Чудовець В. Науково-практичні проблеми впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні / В. Чудовець // Прикладна економіка. – 2012. – № 12. – С. 61–63.
3. Колісник В.Ю. Проблеми і перспективи складання фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів обліку та звітності / В.Ю. Колісник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/>.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
5. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07 груд. 2000 р. № 2121-III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про Національний банк України» від 20 трав. 1999 р. № 679-XIV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
7. Дзюба О.М. Забезпечення інформаційної прозорості діяльності банківських установ за допомогою фінансової звітності: правовий та обліковий аспекти / О.М. Дзюба // Вісник Хмельницького національного університету. – Серія «Економічні науки». – 2012. – № 2. – Т. 1. – С. 144–147.
8. Постанова НБУ «Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» від 24 жовтня 2011 р. № 373 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>.
9. Легка С.А. Актуальні проблеми переходу українських підприємств на Міжнародні стандарти фінансової звітності / С.А. Легка // Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ep3.nuwm.edu.ua/>.
10. Касич А.О. Проблеми впровадження МСФЗ в Україні та шляхи їх вирішення / А.О. Касич, Я.Ю. Яковенко // Облік і фінанси. – 2013. – № 1(59). – С. 22–27.